

A Kazinczy-Társaság jubileuma

Az elszakított Kassa vasárnap, október 19-én ülte meg nagy ünnepélyességgel a Kazinczy-Társaság fennállásának 25 éves jubileumát. Voltaképpen tavaly lett volna a jubileum éve, de a cseh hatóságok az országos ünnepre az engedélyt akkor még nem adták meg, sőt magának a Társaságnak működését sem engedélyezték. A vasárnapi jubileum messze kinőtt egy vidéki kulturünnepély keretéből: Országos ünnepe volt az az elrabolt Felvidék magyarságának s talán kiinduló pontja a felvidéki magyar irodalmi életnek. Mert írók vannak a Felvidéken, hiszen közel ötven önálló kötet jelent meg a cseh megszállás óta, de irodalmi élet nincsen. A földrajzi viszonyok olyanok, hogy kétségbevonhatatlan, általánosan elismert irodalmi fővárosa nincs ennek a területnek. Pozsonyban a Toldi Ferenc-Kör, Komáromban a Jókai-Egyesület, Kassán a Kazinczy-Társaság és Ungvárott a Gyöngyös-Társaság a négy kulturközpont, mely a magyar irodalom és művészet ügyét őrzi, de éppen mert négy központ van, természetszerűleg egy igazi központ sincs.

A Felvidék kulturális multja nem olyan, mint Erdélyé. Ez a terület, amit a trianoni béke a cseheknek kiszolgáltatott, soha külön politikai életet nem élt, egységes nem volt s így külön irodalmi élete sem fejlődhetett ki. Pozsonyt nem ismerik az Erdőskárpátokban, Ungvár és a Csallóköz között semmiféle közösség nem volt; Kis helyi érdekű alakulatok voltak ezek a kulturegyesületek, melyeknek hatása ritkán terjedt a város és közvetlen vidékének határára túl. A Felvidék magyarsága nem olyan nagyszámu, hogy négy kulturközpontot megbirjon, egyesíteni kell az erőket, szilárd otthont kell biztosítani a magyar művészetnek, a magyar szónak, a magyar gondolatnak s a földrajzi helyzet folytán ilyen központi szerepre Kassa város a legalkalmasabb. Es Kassának van a Felvidéken a legnagyobb irodalmi multja. Itt indította meg 1788-ban Baróti Szabó Dávid és Baacsányi János társaságában Kazinczy a Magyar Múzeum, majd később az Orpheus-című szepirodalmi, kritikai és történelmi folyóiratot; itt kezdte meg a nemzeti ébresztés munkáját 1816-ban az első

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím: *A Kazinczy-Társaság jubileuma*

Forrás:

Szózat

3n

(Hely)

1924. 10. 22.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

magyar színtársulat. A magyar szó azóta sem nemült el Kassán, amikor ezek a kezdő vállalkozások megszűntek. Csak szervezete nem volt itt a magyar kulturéletnek jóideig. Végre 1893-ban megalakult a Kassai Irodalmi Társaság s még ugyanabban az évben a Kassai Hírlapírók Otthona.

Ez a két intézmény egyesült 1898 február 2-án *Kazinczy Kör* néven; az első évben már tizenöt nyilvános felolvasást és ünnepélyt rendezett, melynek jövedelméből Kazinczy-émléktáblát állított. A Kazinczy Kör vezetésével jött létre a Rákóczi-erekllyekiállítás a kassai nép-

könyvtár stb. A világháború végéig élénk tevékenységet fejtett ki az egyesület, mely 1916-ban a kassai magyar színészet százéves jubileuma alkalmával nevét Kazinczy-Társaságra változtatta, alapszabályait pedig oda módosította, hogy tagjait működésük alapján választással szerzi, mint a nagy fővárosi irodalmi társaságok. Nem sokáig működhetett már ez új alakban, mert a cseh megszállás után eltiltották működését és csak tavaly novemberben kezdhetette meg újra. Mostani jubiláris ünnep-ségén a Felvidék minden magyar irodalmi, tudományos és társadalmi intézménye képviseltette magát. Országos volt ez az ünnepség, mint annakidején a Rákóczi-erekllyekiállítás, melyen a Dunántúltól Erdélyig találkozott adott Nagymagyarország minden kulturegyesülete. Azóta magára maradt a Felvidék és magának kell saját irodalmáról gondoskodni.

Ennek az új nagyszabású és a magyar kulturát az elszakitottság idejére biztosító irodalmi életnek alapköveit rakták le vasárnap Kassán. Intézményesen akarnak gondoskodni arról, hogy irodalmi folyóirata is legyen a napsajtó mellett a Felvidéknek, hogy magyar színháza is legyen s hogy saját könyvpiacát saját íróival el tudja láttatni. Hogy mennyi író született ezen a területen, csak most látjuk értékesnél értékesebb könyveikből. Milyen élénk irodalmi élet alakult itt ki, mihelyt a kellő szervezés meg lesz. Ez lesz feladata a jubiláló Kazinczy-Társaságnak. A Felvidék irodalmán kívül a képzőművészet fejlesztését is kezébe vette és Képzőművészeti Szakosztálya a jubi-

leummal kapcsolatban megnyitotta a Felvidék első reprezentáns kép-, szobor- és iparművészeti kiállítását.

A jubileumon került bemutatásra a harmadik figyelemreméltó felvidéki regény, mely a cseh uralom alatt megjelent. Szerzője a *Madame Sans Génie* jellege alá rejtőzik. A könyv címe: *„Nélkületek?”* Gömöri Zoltán nyomdájában jelent meg Rozsnyón. Az író a tárca-irodalomban már elég nevet szerzett magának, most nagyobb művel lép a nyilvánosság elé; könyve igazi női munka: azt fejtegeti, hogy a legokosabb, legképzettebb és a férfiakban legjobban csalódott asszony is előbb-utóbb a szerelem rabságába kerül. *Emőd* Hella, ki királyi gyűrűs kitüntetéssel szerzett orvosi diplomát, évekig tartó munka, küzdelem és csalódás után rájön, hogy a nő nem élhet férfi nélkül. A regény legsikerültebb részei a gömöri kisváros levegőjét kitűnően jellemző első fejezete. Látszik, hogy szerzője itt van otthon, ez az ő világa. *Madame Sans Génie*ben *Sziklay* Ferenc és *Egri* Viktor után a harmadik tehetséges regényíró jelentkezik az elárult Felvidéken.

Ugyancsak ezen a napon került bemutatóra Léván a pozsony-kassai magyar színtársulat előadásában egy másik törzsökös felvidéki írónak népszínműve. *Kersék* János lévai ügyvéd egyik legtermékenyebb munkása ma a magyar irodalomnak. Nemesveretű versei mellett egymásután jelennek meg színdarabjai. Kezdte az *Alomország* című ifju-

Osztályozás

Tárgy

81(062)

Hely

Kazinczy Társaság

Idő

1924.

Személy

sági darabbal, most pedig *Szirmaiék* címen népszínművet írt, melyben egy garammentői falu háboru utáni életét mutatta be liktető drámai cselekménnyel, meleg lírával és derűs humorral. A darab friss népdalainak zenéjét szintén felvidéki ember szerezte: a Kőrmöcbányán élő *Országh* Rezső zeneköltő.

Telek A. Sándor, a rimaszombati asztalosmester-költő, kiben mintegy Tompa Mihály, éled fel újra, *Mécs* László, *Kersék*, *Sziklay*, *Egri*, *Madame Sans Gêne*, mind a nemzeti irány becsületes és tehetséges munkásai, akiknek munkája ellensúlyozza a Bécsen át beszivárgott zsidó szökevények destruktív irodalmi kíséreltezését. A Gábor Andorok, Gömöriek, Antalok bomlasztó munkáját nem fogadja be a Felvidék magyar társadalma. A Tompa hagyományai élnek itt és a Kazinczy neve a zászló. Kazinczy nevében indult meg az ébredés a Felvidéken a Bach-korszak legszomorubb idejében, 1859-ben, amikor Kazinczy születésének százéves fordulóján lehetett az első országos nemzeti ünnepélyt megtartani. A Kazinczy-Társaság negyedszázados jubileuma ugyanolyan viszonyokat talált most megint a Felvidéken. Akkor is nemzeti feltámadásra vezetett ez az első irodalmi megmozdulás, most is ezt várjuk tőle.

*

A jubiláris ünnepély részleteiről alábbi jelentésünk számol be:

Vasárnap folyt le ünnepség keretében a Kazinczy Társaság negyedszázados jubileuma. Az ünnepségen megjelentek az összes felvidéki magyar városok és irodalmi egyesületek képviselői. A délelőtt tartott ünnepi közgyűlésen dr. *Blanár* Béla mondott elnöki megnyitót, majd dr. *Sziklay* Ferenc főtitkár foglalta össze a Társaság negyedszázados történetét. Ezután a testvéregyesületek üdvözlése következett.

A közgyűlés után a felvidéki képzőművészek kiállítását nyitották meg, melyen negyvennégy festő és szobrász vett részt, csaknem háromszáz műalkotással. Este a Schalkházban nagyszabásu hangverseny volt. A zenekedvelők dalárdájának férőháza Lányi-Szabolcska „A párisi Grand Café-ban” című dalát énekelte, majd a Felvidék ismert költője: *Mécs* László szavaltta el három versét percekig tartó ünnepi közben. *Paulusz* Ákos kassai gordonkaművész Dohnányi gordonkaversenyét, *Kéthelyi* Istvánné hangversenyénekesnő operaáriákat és dalokat adott elő. Végül a Schweitzer-Szémán-Sziklay-Paulusz-dr. Herz vonóestársaság adta elő Goldmark kvintettjét.

Az ünnepséggel kapcsolatban alakuló gyűlést tartottak a Felvidéken működő irodalmi és kulturális egyesületek: a pozsonyi Toldy-kör, a komáromi Jókai Egyesület, a lévai Reviczky-Társaság, a roznyói Közművelődési Kör, a rimaszombati Olvasókör Irodalmi Társasága, a losonci Madách Társaság, a Beregszászi irodalmi és műpártoló egylet, az ungvári Mozaik Kultur-Egyesület és az eperjesi Széchenyi-Kör, amelyeknek meghatalmazott küldöttei egyhangulag megállapodtak abban, hogy a *Kazinczy-Társaság* mint irodalmi egyesület működését terjessze ki az egész Felvidékre. Ezzel Kassa székhellyel új irodalmi központ alakult, mely a szétszórtan élő magyarságot az irodalom és kultúra terén összekapcsolja.